

JA TOCH, NIET DAN



© 2025 Roos Hamelink

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, online-publicatie of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vormgeving omslag en binnenwerk bij Barbara
Illustraties Maaïke Canne

ISBN 9789039101438
NUR 500

www.stourtje.nl, @stourtje
@zlpublishers

Zwartjes & Labović is onderdeel van VBK|media, Utrecht

Zwartjes & Labović vindt het belangrijk om op milieu-vriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

HISTORISCHE STADSWANDELING
DOOR ROTTERDAM

R'DAMS Tourtje



ZWARTJES & LABOVIĆ

Inhoud

Voorwoord	7	
1	Feniks	9
2	Heidag	10
3	Tijdbom	12
4	Hand in hand	14
5	Sta-in-de-weg	16
6	Luxe bunker	18
7	Grandeur	19
8	Zonde(n)	20
9	Straatjochies	22
10	Jerasseumus	24
11	Blockbuster	25
12	Reuzensprongen	26
13	Timmermansoog	27
14	Boomhutten in Blaak	28
15	Skyscraper	30
16	Rijkelui	32

17	Dichtgeslibd	34
18	Bagger	35
19	De sprong naar Zuid	36
20	Het Grote Geld	37
21	Mens vs. machine	40
22	Tijd is geld	42
23	Rommeldam	44
24	Schip ahoi!	46
25	Ophef	47
26	Miljoenenjacht	48
27	Kaskraker	50
28	Het dagboek van Carry Ulreich	52
29	Rouwdouwers	54
30	Bouwput Rotterdam	56
	 Bronnen	 60
	Beeldverantwoording	62



Niet
LULLEN
maar
POETSEN

Voorwoord

Een paar jaar geleden wist ik het zeker: *Rotterdam it is*. Ik scrolde uren op Funda, maakte alvast een lijstje met leuke restaurantjes en liet mijn vader Ed weten dat ik volgend jaar mee wilde met zijn seizoenkaart. Net als vroeger, hand in hand naar wedstrijden van Feyenoord, in de stad waar hij geboren is.

Allemaal leuk en aardig, dacht Tim, mijn vriend. Maar laten we daar eerst maar eens gaan kijken. En dus verraste hij me met een weekendje aan de Maas. We sliepen in een oude woonboot in de Leuvehaven, gingen lekker eten, bezochten musea en maakten een flinke fietstocht. 'Híer zou ik wel willen wonen,' zei ik. Ik zag ons al helemaal zitten in een van de pakhuizen en borrelen aan de kade. Tim pakte zijn telefoon om de locatie op te slaan en begon kei-hard te lachen: 'Dit is Schiedam...'

Enjoy Rotterdam! Het was een feestje om *R'dams Tourtje* te maken.

Roos Hamelink

De wandeling

*Start in de stationshal van Rotterdam Centraal. **Vanaf het perron:** volg 'Stationsplein', door de uitcheckpoortjes, tot de hal. **Wie van buiten het station komt:** stap vanaf het Stationsplein de hal binnen.*

.....

1. Feniks

Dertien minuten duurde het – het bombardement dat een enorme brand veroorzaakte, die zowat de hele binnenstad in de as legde. Vier dagen later, op 18 mei 1940, kreeg stadsarchitect Willem Gerrit Witteveen de opdracht een wederopbouwplan te ontwerpen. Dat ging niet zonder slag of stoot. Witteveens plan om de kale vlakte te vullen kreeg veel weerstand van zakenlieden en architecten. Zij wilden niet herbouwen: zij wilden een hele nieuwe stad. Onder druk van de kritiek ging Witteveen met ziekteverlof. Zijn assistent, Cornelis van Traa, nam de taken over en ging mee in de futuristische plannen. 'Rotterdam, stroop de mouwen op! Er staat een groots werk te gebeuren', kopte *Het Vrije Volk*.

*Met je rug naar de sporen, neem de rechter-
uitgang: 'Conradstraat'. Buiten heb je zicht
op het Groot Handelsgebouw.*

2. Heidag

Het gebouk van de heimachine was de soundtrack van de wederopbouw. Elke paal die de grond in ging, was een extra stukje fundering van de nieuwe, vitale stad. En dat moest gevierd worden. Om de inwoners op de hoogte te brengen van de vooruitgang werd de 'Opbouwdag' in het leven geroepen. Jaarlijks, op 18 mei, de dag waarop Witteveen de wederopbouwopdracht gekregen had, stond er een programma klaar vol tentoonstellingen, concerten en lezingen. In 1947, tijdens de allereerste Opbouwdag, keken de inwoners vol trots naar het gebouw dat hier verrees. Eén groot bedrijfsverzamelgebouw voor vele groothandelaren die hun bedrijfsruimtes kwijt waren. Bij de opening, zes jaar later, was het pand een van de grootste van Europa; een symbolisch moment. Het gaf de mensen hoop dat de wederopbouw écht zou gaan lukken.



EERSTE LADING NAAR HET GROOT HANDELSGEBOUW (1950)

Sla linksaf, loop tussen het station en fietspad in. Ga linksaf op het Stationsplein. Je loopt tegen de tramhaltes (A-D) aan. Ga rechts om de haltes naar de achterkant van halte D. Op de stoep ligt dit ronde plaatje:

.....



3. Tijdbom

Door Rotterdam loopt een lijn van deze plaatjes die de 'brandgrens' aangeeft, de grens van het gebied dat door het bombardement verwoest werd. Dat het tot zó'n vernietiging zou komen, hadden de soldaten op het militaire vliegveld Waalhaven, in het zuiden van Rotterdam, in de vroege ochtend van 10 mei 1940, niet gedacht. Ze hoorden het geronk van laag overvliegende vliegtuigen en niet veel later vielen daar de eerste bommen, gevolgd door 600 Duitse parachutisten die het vliegveld in korte tijd veroverden. Kort daarop landden twaalf watervliegtuigen op de Maas. Met gele rubberbootjes peddelden de soldaten naar de kade en namen de toegang tot de

Maasbruggen in (daar kom je later langs). Ze hoopten door te stomen naar het centrum en vervolgens naar Den Haag, waar de regering zat. Maar het Nederlandse leger wist die opmars te voorkomen – vier dagen lang...

Door de 'strijd om de Maasbruggen' verliep de Duitse opmars onverwacht traag. De commandant van het Duitse leger stelde een ultimatum: Rotterdam moest zich overgeven, en wel binnen twee uur. Anders zou volledige vernietiging volgen. Kolonel Scharroo, die hier de leiding had, nam het 'vot papier' echter niet serieus; het ultimatum was niet ondertekend en dus stuurde hij het terug naar de overkant van de Maas. Generaal Schmidt stelde het dreigement opnieuw op, verplaatste de deadline en ondertekende zijn brief – nu wel – met naam en rang. Een Nederlandse officier ging daarop met een witte vlag richting de vijand om te onderhandelen. Maar het luchtalarm klonk al. Schmidt had bericht gestuurd het bombardement wegens onderhandelingen uit te stellen, maar de bommenwerpers waren al onderweg.

Loop verder, rechtsaf, langs de taxistandplaats (Delftseplein) tot de geel- rood-blauw-zwart-witte muurschildering aan het einde. Ga onder de gele doorgang door. Loop verder, over het gele zebrapad, aan het einde de trap op ('Luchtsingel'). Blijf bij de trap rechts naar beneden staan, met zicht op het Hofplein.

.....

4. Hand in hand

De Zweedse aanvaller Ove Kindvall besliste op 6 mei 1970 de finale van de Europacup tegen het Schotse Celtic in Milaan. Feyenoord won de Europese beker, en dat als allereerste Nederlandse club ooit! Een dag later stroomden honderdduizenden supporters naar de Coolsingel om de spelers te huldigen. Rood-witte vlaggen wapperden, 'Hand in hand, kameraden' klonk van alle kanten en champagne vloeyde rijkelyk. Te midden van het overlady Hofplein werd een agent door supporters in de fonteyn gejonast. Hij stond op, glimlachte en trok anderen mee het water in. Sindsdien is een fonteynduik vaste prik bij successen van Feyenoord en Oranje.

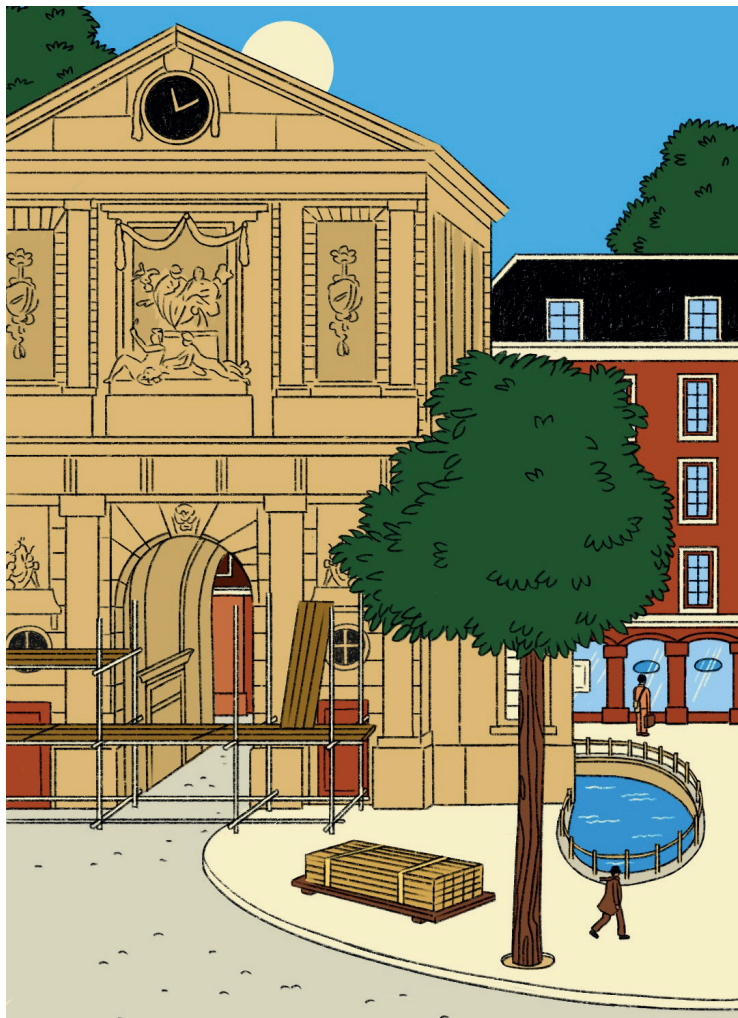


SUPPORTERS FEYENOORD (1970)

Ga de trap af en loop richting het Hofplein. Steek vóór de fontein via het zebrapad over naar links. Richting rechts, langs Hofplein 19 en 20, dan linksaf (Pompenburg). Steek met het zebrapad recht- door over en dan rechts Pompenburg oversteken richting de bruine stellage.

5. Sta-in-de-weg

De tien stadspoorten die in de negentiende eeuw nog aan de rand van Rotterdam stonden, werden een steeds grotere belemmering. De bevolking groeide snel en de stad barstte uit zijn voegen. Daarom werd er afscheid genomen van de poorten. Behalve van de Delftsche Poort, die toen nog bij het Hofplein stond. De poort was zo'n verfraaiing van de stad dat-ie mocht blijven. Maar gaandeweg blokkeerde ook deze poort het verkeer. De gemeente besloot de laatste stadspoort niet te slopen, maar te verplaatsen. Begin 1940 begon men met afbreken, een klus die op 14 mei door de Oosterburen zou worden afgemaakt. De Rotterdamse kunstenaar Cor Kraat verwerkte een aantal brokstukken in de Nieuwe Delftse Poort.



MAAIKE CANNE, STA-IN-DE-WEG

*Ga onder de poort door, rechtsaf, steek het Haagseveer (voorzichtig) over, de Doelstraat in. Hou links aan en loop onder de poort van het stadhuis door de binnentuin in. **Als het hek dicht is:** blijf voor de poort staan.*

6. Luxe bunker

Het stadhuis is een van de weinige gebouwen die het bombardement en het herbouwplan wél overleefden. Omdat de Duitsers het vanwege de persoonsgegevens die er lagen wilden sparen – wordt vaak gezegd. Een verleidelijke uitleg, maar onjuist; de bommenwerpers waren helemaal niet tot precisiebombardementen in staat. Ook het stadhuis werd door enkele bommen geraakt, maar doordat het in 1940 pas twintig jaar oud was, schuilde achter de klassieke gevel een moderne brandwerende constructie van gewapend beton. Het vuur kon daarom geen vat krijgen op het vrijstaande gemeentehuis.

*Ga binnendoor naar de voorkant van het stadhuis. **Als het stadhuis gesloten is:** verlaat de tuin via dezelfde poort. **Met je rug naar de poort:** linksaf, linksaf (Coolsingel) tot voorkant stadhuis.*

7. Grandeur

In 1906, bij het aantreden van burgemeester Alfred Zimmerman, telde Rotterdam bijna een half miljoen inwoners. Zimmerman wilde van de stad een wereldstad maken. À la Rome en Parijs, inclusief statige stadsboulevards. De Coolvest hier, destijds nog water, werd gedempt en vormde de Coolsingel. En die moest een 'zekere grandeur' uitstralen. Aan de ene kant kwamen luxe winkels en bioscopen, aan de andere kant een beurs, postkantoor en stadhuis. Voor Zimmerman de parel aan de kroon. Om zijn pronkstuk extra in het oog te laten springen liet hij het postkantoor (rechts van het stadhuis) tien meter naar achteren bouwen. In de praktijk werkte dat averechts; het kreeg daardoor juist een groter voorplein dan het stadhuis.

Ga bij de hoek van het stadhuis linksaf (Stadhuisstraat). Sla aan het einde rechtsaf (Rodezand) tot de kruising met de Meent.

8. Zonde(n)

De bouw van het stadhuis viel samen met de afbraak van het Zandstraatkwartier. Een van de oudste volkswijken van de stad, waar de nette burgerij alleen maar over durfde te fluisteren. 's Nachts kwam het in het doolhof van smalle straten en steegjes tot leven: er waren kroegen, danslokalen, theatertjes en bordelen. De zeelieden uit de haven werden daar gastvrij onthaald. Op 31 december 1911 vierden de bewoners hun laatste nacht in dronkenschap. De volgende dag waren alle horeca- en muziekvergunningen ingetrokken en begon de onteigening, ontruiming en sloop. In totaal werden 700 woningen en 150 bedrijfspanden neergehaald. De 2400 bewoners kregen geen vergoeding of vervangende woonruimte. Ze verdwenen in andere arme delen van de binnenstad. Het nachtlevens, inclusief de prostitutie, verhuisde mee.